

ПОСТАНОВА

Іменем України

22 жовтня 2018 року

Київ

справа N 235/2357/17

адміністративне провадження N К/9901/2383/17

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду:

судді-доповідача - Бучик А.Ю.,

суддів: Гімона М.М., Мороз Л.Л.,

розглянувши в порядку письмового провадження касаційну скаргу Красноармійського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області на постанову Красноармійського міськрайонного суду Донецької області в складі судді Величко О.В. від 03.10.2017 та ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду в складі колегії суддів: Сіваченка І.В., Шишова О.О., Чебанова О.О. від 28.11.2017 у справі N 235/2357/17 за позовом ОСОБА_2 до Красноармійського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області про скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії,

УСТАНОВИВ:

В травні 2017 року позивач звернувся до суду з адміністративним позовом, уточнивши який, просив: скасувати рішення Красноармійського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (далі - Красноармійське ОУПФУ) від 27.02.2017 року щодо відмови у призначенні пенсії за віком та зобов'язати відповідача призначити йому пенсії за віком з 20.02.2017 відповідно до [ст. 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) із зарахуванням до стажу періодів:

- роботи у колгоспі "Путь к комунізму" : 1974 рік - 77 людино/днів; 1978 рік - 284 л/днів; 1979 рік 296 л/днів; 1980 рік-321 л/днів; 1981 338 л/днів; 1982 рік - 335 л/днів; 1983 рік -312 л/днів; 1984 рік - 313 л/днів; 1985 рік - 310 л/днів; 1986 рік - 287 л/днів; 1987 рік - 280 л/днів; 1988 рік - 325 л/днів; 1989 рік - 298 л/днів; 1990 рік - 296 л/д; 1991 рік - 281 л/днів; 1992 рік - 198 л/днів; 1993 рік - 249 л/днів; 1994 рік - 104 л/днів; 1996 рік 16 л/д при встановленому мінімумі 280 трудовнів за рік;

- проходження військової служби у військовій частині 47068 з 04.11.75 до 21.11.77;

- проходження навчальних зборів у військовій частині 54979 і виконання обов'язків по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС з 24.12.89 по 30.03.90 у полторному розмірі;

- навчання за програмою перепідготовки водія транспортних засобів у Макіївській автошколі з 15.04.81 по 04.07.81;

- навчання за програмою підготовки водія транспортних засобів у Тельмановському СТК ДОСААФ з 29.05.86 по 14.07.86. Стягнути на його користь Державного бюджету України з Управління судові витрати.

Постановою Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 03 жовтня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Донецької апеляційного адміністративного суду від 28 листопада 2017 року, позовні вимоги задоволено частково. Скасовано рішення Красноармійського

ОУПФУ про відмову в призначенні позивачу пенсії за віком від 27.02.2017.

Зобов'язано відповідача повторно розглянути заяву позивача від 20.02.2017 про призначення пенсії з урахуванням надання архівних довідок за N 161 від 04.04.2017, N 162 від 04.04.2017, довідки N 2/20 від 07.04.2017, свідоцтво про навчання в автошколі НОМЕР_3 від 04.07.81 та НОМЕР_4 від 26.01.87 з урахування періодів його роботи у колгоспі "Путь к комунізму" 1974 рік, з 1978 по 17.10.92, з 14.11.92 по 04.05.93, в КСХП "Кузнецово-Михайлівське" з 05.06.93 по 31.12.93, з 01.01.94 по 04.05.94, з 21.03.96 по 21.06.96, період проходження військової служби з 04.11.75 по 21.11.77, періоди навчання за програмою перепідготовки водія з 15.04.81 по 04.07.81, та з 29.05.86 по 14.07.86.

В задоволенні іншої частини позовних вимог відмовлено.

Ухвалою Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 09 жовтня 2017 року виправлено опіску в постанові суду Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 03 жовтня 2017 року, а саме: виправлено в абзаці другому резолютивної частини постанови опіску, вказавши після слів " 20.02.2017 року" "та прийняти рішення".

Резолютивну частину постанови викладено в такій редакції:

"Скасувати рішення Красноармійського ОУПФУ про відмову в призначенні ОСОБА_2 пенсії за віком від 27.02.2017.

Зобов'язати Красноармійське ОУПФУ повторно розглянути заяву позивача від 20.02.2017 та прийняти рішення про призначення пенсії з урахуванням надання архівних довідок за N 161 від 04.04.2017, N 162 від 04.04.2017, довідки N 2/20 від 07.04.2017, свідоцтв про навчання в автошколі НОМЕР_3 від 04.07.81 та НОМЕР_4 від 26.01.87 з урахування періодів його роботи у колгоспі "Путь к комунізму" у 1974 році, з 1978 по 17.10.92, з 14.11.92 по 04.05.93, в КСХП "Кузнецово-Михайлівське" з 05.06.93 по 31.12.93, з 01.01.94 по 04.05.94, з 21.03.96 по 21.06.96, період проходження військової служби з 04.11.75 по 21.11.77, періоди навчання за програмою перепідготовки водія з 15.04.81 по 04.07.81, та з 29.05.86 по 14.07.86.

В задоволенні іншої частини позовних вимог відмовити."

У касаційній скарзі відповідач, посилаючись на порушення судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, просить скасувати оскаржувані судові рішення та ухвалити нове судові рішення про відмову у задоволенні позову.

Касаційна скарга обґрунтована тим, що оспорювані періоди роботи позивача підтверджуються архівними довідками, які підписані посадовими особами так званої "ДНР", та дійсність яких відповідач ставить під сумнів.

У відзиві на касаційну скаргу позивач просить відмовити у задоволенні касаційної скарги та залишити в силі оскаржувані відповідачем рішення. Суд касаційної інстанції, переглянувши судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, дійшов висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Судами першої та апеляційної інстанцій встановлено, що 20.02.2017 позивач звернувся до відповідача із заявою про призначення пенсії за

віком згідно зі [ст. 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#). Разом із заявою про призначення пенсії позивач подав такі документи: ксерокопію вкладиша до трудової книжки від 01.10.2008 серії НОМЕР_1; ксерокопію трудової книжки колгоспника від 23.04.76; ксерокопію свідоцтва про навчання в автошколі серії НОМЕР_2 від 16.07.75; ксерокопію свідоцтва про навчання в автошколі НОМЕР_3 від 04.07.81; ксерокопію свідоцтва про навчання серії НОМЕР_4 від 26.01.87; ксерокопію паспорта; ксерокопію картки фізичної особи-платника податків від 12.04.2002; індивідуальні відомості про застраховану особу. Уточнюючих довідок про періоди роботи у колгоспі до заяви позивачем не надано.

Рішенням від 27.02.2017 відповідач відмовив позивачу у призначенні пенсії за віком посилаючись на те, що відповідно до наданих документів страховий стаж позивача складає 12 років 05 місяців 06 днів, а необхідний страховий стаж становить 15 років. До страхового стажу не враховано періоди роботи зазначені в трудовій книжці колгоспника від 23.04.76, в якій дописані дата народження та виправлено рік вступу в члени колгоспу:

- в колгоспі "Путь к коммунизму" в 1974 році, з 1978 по 17.10.92;
- з 14.11.92 по 04.05.93 відсутні дані про кількість відроблених людиноднів та завірено нечітким відтиском печатки;
- в КСХП " Кузнецово-Михайлівське" з 05.06.93 по 31.12.93 відсутній запис про звільнення з роботи;
- в КСХП "Кузнецово-Михайлівське" з 01.01.94 по 04.05.94;
- в КСХП "Кузнецово-Михайлівське" з 21.03.96 по 21.06.96 виправлена дата протоколу на звільнення з роботи, завірено нечітким відтиском печатки.

Свою відмову в призначенні пенсії відповідач обґрунтував ненаданням позивачем уточнюючих довідок підприємства для підтвердження трудового стажу.

В подальшому 19.04.2017 позивач подав до відповідача уточнюючі довідки N 161 від 04.04.2017, N 162 від 04.04.2017, які підтверджують факт його роботи у колгоспі "Путь к комунизму" у 1974 році (77 відроблених людиноднів) та з 1978 рік - 284 л/днів; 1979 рік - 296 л/днів; 1980 рік - 321 л/днів; 1981 рік - 338 л/днів; 1982 рік - 335 л/днів; 1983 рік - 312 л/днів; 1984 рік - 313 л/днів; 1985 рік - 310 л/днів; 1986 рік - 287 л/днів; 1987 рік - 280 л/днів; 1988 рік - 325 л/днів; 1989 рік по 1990 рік - 298 л/днів; 1990 рік - 296 л/днів; 1991 рік - 281 л/днів; 1992 рік - 198 л/днів, 1993 рік - 249 л/днів, 1994 рік - 104 л/днів, 1996 рік - 16 л/днів.

03.05.2017 відповідач листом N 12733/02/025 повідомив позивача про відсутність підстав для призначення пенсії за віком згідно зі [ст. 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) з посиланням на те, що у позивача відсутній страховий стаж, який необхідний для призначення вказаної пенсії - 15 років. Надані позивачем уточнюючі довідки не можуть бути взяті до уваги, оскільки вони надані організаціями, що відсутні в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, а інформація зазначена в них не несе правових наслідків.

Не погодившись з вказаною відмовою, позивач звернувся до суду з адміністративним позовом.

Задовольняючи позов частково, суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що оскільки періоди роботи позивача в колгоспі "Путь к комунізму", КСХП "Кузнецово-Михайлівське" в 1974 році, з 1978 року по 17.10.92, з 14.11.92 по 04.05.93, з 05.06.93 по 31.12.93, з 01.01.94 по 04.05.94, з 21.03.96 по 21.06.96 підтверджено записами в трудовій книжці; період навчання позивача за програмою перепідготовки водія транспортних засобів у Макіївській автошколі з 15.04.81 по 04.07.81, а з 29.05.86 по 14.07.86 в Тельманівському СТК ДОСААФ навчання підтверджено свідоцтвом серії НОМЕР_4 та свідоцтвом НОМЕР_3; а неточності записів в трудовій книжці та період проходження військової служби з 04.11.75 по 21.11.77 підтверджено архівними довідками N 161 та N 162 від 04.04.2017, які були додані додатково заявою від 19.04.2017, то вказані періоди повинні бути зараховані до стажу роботи позивача, необхідного для призначення пенсії.

Дослідивши спірні правовідносини, колегія суддів зазначає наступне. Принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій, надання соціальних послуг з коштів Пенсійного фонду, порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам регулює [Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#).

Відповідно до ч. 1 [ст. 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років та наявності страхового стажу не менше 15 років.

Згідно з ч. 1 [ст. 24 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) страховий стаж - період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Частиною 4 вказаної статті передбачено, що періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше, крім випадків, передбачених цим Законом.

Пунктом 16 [Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"](#) до приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

Положення [Закону України "Про пенсійне забезпечення"](#) застосовуються в частині визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах і за вислугу років.

Відповідно до [ст. 56 Закону України "Про пенсійне забезпечення"](#) до стажу роботи зараховується робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємствах, в установах, організаціях і кооперативах, незалежно від використовуваних форм власності та господарювання, а також на підставі членства в колгоспах та інших кооперативах, незалежно від характеру й тривалості роботи і тривалості перерв. При обчисленні стажу роботи в колгоспі за період після 1965 року, якщо член колгоспу не виконував без поважних причин встановленого мінімуму трудової участі в громадському господарстві, враховується час роботи за фактичною тривалістю.

До стажу роботи зараховується також, зокрема, будь-яка інша робота, на якій працівник підлягав державному соціальному страхуванню, або за умови сплати страхових внесків, період одержання допомоги по безробіттю, а також робота в'язнів і робота за угодами цивільно-правового характеру за умови сплати страхових внесків; військова служба та перебування в партизанських загонах і з'єднаннях, служба в органах державної безпеки, внутрішніх справ та Національної поліції, незалежно від місця проходження служби; служба у воєнізованій охороні, в органах спеціального зв'язку і в гірничорятувальних частинах, незалежно від відомчої підпорядкованості та наявності спеціального або військового звання; навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, в училищах і на курсах по підготовці кадрів, підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі.

Згідно [ст. 62 Закону України "Про пенсійне забезпечення"](#) та ч. 1 [ст. 48 КЗпП України](#) основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка.

Відповідно до п. 1 Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України N 637 від 12.08.93](#) (далі - Порядок N 637), основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка.

За відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній трудовий стаж встановлюється на підставі інших документів, виданих за місцем роботи, служби, навчання, а також архівними установами.

Пунктом 3 Порядку N 637 передбачено, що за відсутності трудової книжки, а також у тих випадках, коли в трудовій книжці відсутні необхідні записи або містяться неправильні чи неточні записи про періоди роботи, для підтвердження трудового стажу приймаються дані, наявні в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, довідки, виписки із наказів, особові рахунки і відомості на видачу заробітної плати, посвідчення, характеристики, письмові трудові договори і угоди з відмітками про їх виконання та інші документи, які містять відомості про періоди роботи. Згідно п. 6 Порядку N 637 для підтвердження військової служби, служби цивільного захисту, служби в органах державної безпеки, розвідувальних

органах, Держспецзв'язку приймаються: військові квитки; довідки військових комісаріатів, військових частин і установ системи Мініборони, МВС, МНС, Мінінфраструктури, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, ДПС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, Держприкордонслужби, ДПтС, ДСНС; довідки архівних і військово-лікувальних установ.

Згідно пунктів 2.2, 2.3 Інструкції про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, установах, організаціях, затвердженої 20.06.74 ДК СРСР по праці і соціальним питанням (у редакції, яка діяла на момент заповнення трудової книжки в спірні періоди роботи) заповнення трудової книжки вперше здійснюється адміністрацією підприємства в присутності працівника не пізніше тижневого строку з дня прийому на роботу. Всі записи в трудовій книжці про прийом на роботу, перевід на іншу постійну роботу або звільнення, а також про нагороди вносяться адміністрацією підприємства після видання наказу (розпорядження), але не пізніше тижневого строку, а при звільненні у день звільнення повинні точно відповідати тексту наказу.

Як встановлено судами та вбачається з матеріалів справи періоди роботи позивача у колгоспі "Путь к коммунизму" у 1974 році (77 відроблених людино-днів) та з 1978 рік - 284 л/днів; 1979 рік - 296 л/днів; 1980 рік - 321 л/днів; 1981 рік - 338 л/днів; 1982 рік - 335 л/днів; 1983 рік - 312 л/днів; 1984 рік - 313 л/днів; 1985 рік - 310 л/днів; 1986 рік - 287 л/днів; 1987 рік - 280 л/днів; 1988 рік - 325 л/днів; 1989 рік по 1990 рік - 298 л/днів; 1990 рік - 296 л/днів; 1991 рік - 281 л/днів; 1992 рік - 198 л/днів підтверджено записами трудової книжки колгоспника, оригінал якої оглянутий судом першої інстанції в судовому засіданні. Як вбачається з наданої позивачем трудової книжки колгоспника рік вступу в члени колгоспу дійсно має виправлення, дата заповнення трудової книжки - 23.04.76, проте відомості, які зазначені в трудовій книжці свідчать про те, що позивач працював у колгоспі з 1974 року.

Щодо періодів роботи в КСХП "Кузнецово-Михайлівське" з 05.06.93 по 31.12.93 та з 14.11.92 по 22.06.96 не зазначена дата розірвання договору. В підтвердження зазначених періодів роботи, у томі числі відомостей про кількість відпрацьованих людино-днів, позивачем 19.04.2017 були додатково додані довідки N 161 та N 162 від 04.04.2017 (а. с. 12, 13, 26).

Що стосується доводів відповідача, викладених у запереченні на позов, в апеляційній та касаційній скаргах про те, що довідки, видані на тимчасово окупованій території не можуть бути взяті до уваги, суди першої та апеляційної інстанцій обґрунтованого виходили з того, що до вказаних правовідносин застосуванню підлягають так звані "намібійські винятки" Міжнародного суду ООН: документи, видані окупаційною владою, повинні визнаватися, якщо їх невизнання веде за собою серйозні порушення або обмеження прав громадян.

У 1971 році Міжнародний суд Організації Об'єднаних Націй (далі - ООН) у документі "Юридичні наслідки для держав щодо триваючої присутності Південної Африки у Намібії" зазначив, що держави - члени ООН зобов'язані визнавати незаконність і недійсність триваючої присутності Південної Африки в Намібії, але "у той час як офіційні дії, вчинені урядом Південної Африки від імені або щодо Намібії після припинення дії

мандата є незаконними і недійсними, ця недійсність не може бути застосовна до таких дій як, наприклад, реєстрація народжень, смертей і шлюбів".

Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) розвиває цей принцип у своїй практиці. Наприклад, у справах "Лоїзиду проти Туреччини" (Loizidou v. Turkey, 18.12.96, § 45), "Кіпр проти Туреччини" (Cyprus v. Turkey, 10.05.2001) та "Мозер проти Республіки Молдови та Росії" (Mozer v. the Republic of Moldova and Russia, 23.02.2016). "Зобов'язання ігнорувати, не брати до уваги дії існуючих de facto органів та інститутів [окупаційної влади] далеко від абсолютного, - вважають судді ЄСПЛ, - Для людей, що проживають на цій території, життя триває. І це життя потрібно зробити більш стерпним і захищеним фактичною владою, включаючи їх суди; і виключно в інтересах жителів цієї території дії згаданої влади, які мають відношення до сказаного вище, не можуть просто ігноруватися третіми країнами або міжнародними організаціями, особливо судами, в тому числі й цим (ЄСПЛ). Вирішити інакше означало б зовсім позбавляти людей, що проживають на цій території, всіх їх прав щоразу, коли вони обговорюються в міжнародному контексті, що означало б позбавлення їх навіть мінімального рівня прав, які їм належать".

При цьому, у виняткових випадках, визнання актів окупаційної влади в обмеженому контексті захисту прав мешканців окупованих територій ніяким чином не легітимізує таку владу.

За встановлених обставин, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про часткове задоволення позовних вимог, оскільки надані позивачем документи підтверджують його роботу в колгоспі "Путь к комунізму", КСХП "Кузнецово-Михайлівське" в 1974 році, з 1978 року по 17.10.92, з 14.11.92 по 04.05.93, з 05.06.93 по 31.12.93, з 01.01.94 по 04.05.94, з 21.03.96 по 21.06.96, навчання за програмою перепідготовки водія транспортних засобів у Макіївській автошколі з 15.04.81 по 04.07.81, та з 29.05.86 по 14.07.86 в Тельманівському СТК ДОСААФ; а неточності записів в трудовій книжці та період проходження військової служби з 04.11.75 по 21.11.77 підтверджено архівними довідками N 161 та N 162 від 04.04.2017, які були додані додатково заявою від 19.04.2017, а тому повинні бути зараховані до стажу роботи позивача, необхідного для призначення пенсії.

Доводи відповідача, наведені в касаційній скарзі, були ретельно перевірені та проаналізовані судами першої та апеляційної інстанції, та їм надана належна правова оцінка. Нових аргументів, які б доводили порушення норм матеріального або процесуального права, у касаційній скарзі не зазначено.

Відповідно до ч. 1 [ст. 350 КАС України](#) суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо визнає, що суди першої та апеляційної інстанцій не допустили неправильного застосування норм матеріального права або порушень норм процесуального права при ухваленні судових рішень чи вчиненні процесуальних дій.

Керуючись ст. ст. [349](#), [350](#), [355](#), [356](#), [359 Кодексу адміністративного судочинства України](#), -

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Красноармійського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області залишити без задоволення, а постанову Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 03 жовтня 2017 року та ухвалу Донецької апеляційного адміністративного суду від 28 листопада 2017 року - без змін.

Постанова є остаточною та оскарженню не підлягає.

.....

.....

.....

Бучик А.Ю.

Гімон М.М.

Мороз Л.Л.

Судді Верховного Суду